

○ PRIRODNOJ I KULTURNOJ LJEPOTI OTOKA HVARA – APEL ZA SPAS RTA PELEGRINA

Poluotok Pelegrin na Hvaru, prekrasan prirodan rezervat, predložen za zaštitu kao značajan krajolik, mjesto neprocjenjivog i još neprepoznatog arheološkog i povijesno-kulturnog značenja, priprema se za devastaciju. Tijekom idućih deset godina, ako zainteresirane strane uspiju provesti svoje planove, tamo, gdje su se jednom nalazile prekrasne šume, arheološki i prapovijesni spomenici neprocjenjivog značenja, biti će luksuzne vile, hoteli, golf tereni, privatne ceste, plaže i marina. Tamo će biti dijelovi ekskluzivnog turističkog odmarališta "Floriana", čiji je nacrt engleska tvrtka **Wimberly Allison Tong & Goo** izradila za talijanskog poduzetnika i trgovca nekretninama Riccarda Mazzucchellija [usp. URL: <http://www.florianaonline.com/>]. Mazzucchelli, vlasnik koncesije na nekadašnjem državnom lovištu, već ga velikim dijelom smatra svojim vlasništvom. Kako je tvrdio još u kolovozu prošle godine, ako taj projekt propadne, 'još će posjedovati nekoliko kilometara plaže na najljepšem moru svijeta' (*Archivio terzo trimestre* 2005, Talijanski konzulat u Splitu 17. 08. 2005.). Pitanje stvarnog vlasništva na području Pelegrina međutim trebalo bi se utvrditi, jer ako su hvarske vlasti omogućile otkup dijela dotičnog područja, time su prekršile svoju moralnu i zakonsku dužnost te ujedno iznevjerile interes domaće i međunarodne javnosti za očuvanjem i zaštitom ovog jedinstvenog krajolika te arheoloških, kulturnih i povijesnih lokaliteta koji se na njemu nalaze.

Zakon je bio prekršen već kad je Mazzucchellijev hrvatski poslovni partner Kolić, prije više od deset godina preuzeo koncesiju na bivšem državnom lovištu, te ga pokušao pretvoriti u ekskluzivno odmaralište. Zatvorivši ga široj javnosti, uveo je neautohtone vrste životinja, bez dozvole je sagradio helikoptersko uzletišta, te je onemogućio lokalnom stanovništvu ulazak i sakupljanje drveća u šumi poluotoka Pelegrina, a njegovi su čuvari pucali na lokalne ribare koji su se približili obali u uvali u kojoj se nalazila lovačka kuća. Moguće da su požari koji su izbili krajem lipnja 1996. u blizini Pelegrina bili izraz bijesa i nemoći nekih od kratkovidnijih među lokalnim stanovništvom, te reakcija na to bahato ponašanje. Zakon je kršen i kad su dva objekta, izvorno namijenjena potrebama šumarstva i lova, protupropisno preoblikovana u privatni posjed i turističku vilu gosp. Riccarda Mazzucchellija, koji je u međuvremenu preuzeo koncesiju od svog hrvatskog poslovnog partnera. Lokot i lanac na ulazu u rezervat svjedoči o tome da gosp. Mazzucchelli nije odustao od planova za gradnju turističkog kompleksa "Floriane" iako ti planovi još nisu odobreni. Mazzucchelli na Internetu već reklamira odmore u vili s privatnom plažom, u "sa svih strana sigurno ograđenom parku prirode" (usp. http://www.vladi-private-islands.de/rent/site/html/cms_de-pub_detail_miet_en-277/Villa+Floriana+Estate.html), što je skandalozno za hrvatsku državu i zakonodavstvo.

Treba se pitati da li trenutačni planovi za proširenje urbanističke zone grada Hvara i gradnju golf terena blizu poluotoka predstavljaju 'mala vrata' kroz koja će se dugoročno pokušati progurati realizaciju turističkog kompleksa 'Floriane' na Pelegrinu. Politika koja predviđa širenje zone urbanizacije na područje rta Pelegrina u smislu elitnog turizma je međutim kratkovidna i protivna svim stručnim preporukama za održiv i ekološki razvitak te revitalizaciju otoka Hvara. Razvoj turizma na otoku Hvaru od šezdesetih godina nije popravio demografsku sliku otoka, ni stvorio izvor stalnog zaposlenja, te se pokazalo da oslanjanje na samo jednu gospodarsku granu ne može Hvaru osigurati stabilan gospodarski razvitak. Naprotiv, neselektivni prelazak iz primarnog u tercijarni sektor, zapuštanje poljoprivrede, bez razvoja sekundarnih djelatnosti, doveli su do nezaposlenosti i povećanja socijalnih problema otoka. PPPU grada Hvara od studenog 2005. kao i stručnjaci-autori monografije *Otok Hvar* iz 1995. (Miro A. Mihovilović, ur., i suradnici, izdanje Matice Hrvatske) preporučuju drugačiji način revitalizacije: očuvanje vitalnih resursa, među kojima je za turizam najvažnije očuvanje prirodnih i kulturnih dobara, kao i zaštita mora i obale - te diversifikaciju gospodarske djelatnosti, koja treba obuhvatiti ne samo turizam, nego i tradicionalne djelatnosti: poljoprivredu, ribarstvo, pomorstvo, trgovinu, ugostiteljstvo, zanatstvo, usluge, čistu malu industriju i druge za otok specifične djelatnosti. To je jedini valjan način trajnog prosperiteta i popravljivanja demografske slike otoka.

Kako tvrdi PPPU, "Vjerojatno na nijednom otoku u Dalmaciji nisu sakupljeni toliki primjerci faune i flore koliko na otoku Hvaru," te vjerojatno ni na jednom mjestu na otoku nije sačuvan takav rezervat biljnih i životinjskih vrsta, takav dragulj prirode, kao na Rtu Pelegrin. PPU bi trebao prvenstveno i iznad svega štititi područja koja su, prema *Zakonu o zaštiti prirode*, upisana ili predložena za upis u *Upisnik zaštićenih dijelova prirode* pri nadležnom državnom Ministarstvu. Na području Grada Hvara već su upisani u kategoriji značajnog krajolika Pakleni otoci i otočić Galešnik, te park Franjevačkog samostana u Hvaru s čempresima u kategoriji hortikulturnog spomenika. **U Prostornom planu općine Hvar iz 1992. god. predložena je i zaštita rta Pelegrin u smislu propisa o zaštiti prirode u kategoriji značajnog krajolika.** Prostorni plan županije također je predložio zaštitu poluotoka Pelegrin i hvarskih njiva u kategoriji značajnog krajolika. Stoga ni u kom smislu nije prihvatljivo bilo kakvo pretvaranje bilo kojeg dijela rta Pelegrina u bilo kakvo turističku zonu, već eventualno određena vrsta korištenja te stupanj pristupačnosti kako je predviđeno u skladu sa *Zakonom o zaštiti prirode* za parkove prirode ili prirodni rezervat.

Uz dragocjenost rta Pelegrina kao značajnog krajolika, jednako važan razlog za njegovu potpunu zaštitu od bilo kakve eksploatacije (u smislu turizma ili urbanizacije) predstavlja njegovo ogromno kulturno i povijesno značenje. Na to upozorava i ugledni arheolog prof. dr. Marin Zaninović u već spomenutoj monografiji *Otok Hvar*. Još u vremenu neolitika čovjek je plovio ovuda i ostavio svoje tragove u poznatim lukama i špiljama otoka Hvara. **Od tih špilja najznačajnija su nalazišta arheoloških ostataka Grapčeva i Markova špilja, a Markova špilja "[u] dubljim slojevima" sačuvala je "tragove najstarijeg neolitika na Jadranu i Sredozemlju.** U vrijeme starogrčke dijaspore, kada su iseljenici sa otoka Parosa u Egejskom moru na mjestu današnjeg Staroga Grada osnovali grčki polis Faros, luke Vela Garška (Vela Grčka, čije ime ukazuje na njeno izvorno značenje za grčke pomorce), Duga, i Parja (koje potječe od naziva 'Paros' ili 'Pharos'), predstavljale su za mornare idealno sklonište od nepovoljnih vjetrova. Već u vrijeme mikenske Grčke, a možda čak i tisućljeće prije, ova ruta je bila omiljena zbog niz otoka smještenih tako da se s jednog može vidjeti drugi sve do talijanske obale. Ovdje su antički Grci zaklanjali svoje brodove od bure i juga. Iznad, u Markovoj špilji ilirski pastiri su stražarili i trgovali sa svojim grčkim susjedima. **Mogućnost iskorištavanja pećina kao objekata za pretpostavljenu turističku posjetu u prvom se redu odnosi na arheološka nalazišta poput Markove špilje.** Veliki je nedostatak sadašnjih nastojanja oko razvitka turizma ako se ne realiziraju ove mogućnosti. Prigodna slikovna postava u nekoj od pećinskih dvorana ili u predvorjima pećina upoznala bi turiste s velikim znanstvenim značenjem ovih arheoloških nalazišta iz vremena kad u ostalim dijelovima Europe gotovo da i nije bilo sličnih događanja.

Ujedno bi se trebalo razmišljati o predstavljanju svih prirodnih i kulturnih dobara otoka Hvara, kao i o mogućnosti razvoja dobro planirane i održive vrste kulturnog i ekološkog turizma. Pažnju domaće i međunarodne zajednice treba privući i na jedinstveno kulturno nasljeđe otoka Hvara te na potrebu zaštite i obnove, kao i na pozitivne mogućnosti oživljavanja njegovih nenadoknadivih spomenika. Jedan od takvih spomenika je Hvarsko kazalište, čije je značenje za tradiciju dramske umjetnosti Europe i svijeta do sada nedovoljno prepoznato. Sagrađeno 1612, Hvarsko kazalište ima barem jednaku važnost kao i originalni Globe Theatre gdje su se izvodila Shakespeareova djela, te bi bilo savršeno mjesto za utemeljenje godišnjeg kazališnog festivala na kojem bi se izvodila najvažnija dramska djela hrvatske i svjetske književnosti. Tako bi Hvarsko kazalište moglo postati izvor za oživljavanje tradicije gradskog kazališta i dramske umjetnosti općenito.

U ovom dijelu Mediterana svi žele svoj dio kolača, pa se čini kao da lokalni i vladini političari surađuju s pohlepnim graditeljima kako bi ubrzali uklanjanje zadnjih znakova zakonske zaštite, područja koje bi u najmanju ruku trebalo proglasiti zaštićenim značajnim krajolikom i kulturnim dobrom. Mate Granić podržava planove za gradnju golfskih terena na putu do rta Pelegrina te nastoji ubrzati donošenje novog urbanističkog plana koji bi dozvolio prodaju zemljišta pod nadzorom Hrvatskih šuma. Možda Granić već ima iskustva u prodaji područja javnog interesa, o čemu svjedoči upitna privatizacija i prisvajanje dijela gradskog parka Zelengaj u Zagrebu u svrhu proširenja tadašnjeg Restauraanta u sadašnji Hotel 'As.' U dotičnom periodu privatizacije Granić je često viđen na privatnim ručkovima u Restauraantu "As" te je njegov auto u vrijeme tih ručkova redovito bio parkiran na površini igrališta. Na upit građana, kako je dopušteno jednom predstavniku vlade parkirati

automobil na površini parka-igrališta, konobar restorana je samo slijegao ramenima – govoreći da će park biti pretvoren u parkiralište budućeg hotela. Ukoliko je sam Granić u ovom slučaju potpomagao u procesu upitne pretvorbe, to bi ga činilo idealnim partnerom za sve one koji u Hrvatskoj žele opustošiti još neko javno dobro. Svakako se treba bojati da će ne samo Granić, nego i određen broj javnih dužnosnika ostvariti osobni profit od predviđenog "rješenja".

Širenje stambene i turističke izgradnje na otoku Hvaru sve više opterećuje infrastrukturu. Uz nedostatak cestovne mreže, loše uvjete opskrbe vodom i električnom energijom, sasvim neriješen problem kao i opasnost predstavlja nedostatak kanalizacije. Posebna karakteristika geoloških struktura Hvara su kvartarne naslage (polja i uvale), koje bi mogle služiti za prikupljanja podzemne vode. Te naslage, kao i mogućnost crpljenja pitke vode iz njih još nisu dostatno istražene. Radi utvrđivanja vodozaštitnih zona i osiguravanja mogućnosti korištenja pitke vode iz vlastitih slivnih područja Hvara, nužno je stoga provesti geološka i hidrogeološka istraživanja, te je nužno ograničavati i zabraniti izvanplansko urbaniziranje te širenje cestovne mreže na dijelovima otoka gdje je potrebno stvaranje vodozaštitnih zona.

Postojeća funkcionalna organizacija prostora grada Hvara karakterizirana je, po PPPU, nesrazmjerom Hvara i ostalih naselja, kako u pogledu broja stanovnika, tako i u komunalnoj i urbanoj opremi. U samom Hvaru koncentrirani su gotovo svi društveni i javni sadržaji dok u Brusju, Velom Grablju, Milni i Sv. Nedilji postoje samo crkve, groblja i osnovna opskrba, a u Sv. Nedilji područna škola. Ruralna naselja, posebno Brusje i Velo Grablje imaju značajne mogućnosti za razvoj, i potrebno je osmisliti njihovo intenzivnije korištenje, odnosno prihvat sadržaja koji Grad Hvar ne bi trebali dodatno opterećivati. Što se tiče stvaranje nove rezidencijalne zone, ukoliko bi se to pokazalo potrebnim, trebalo bi, obzirom na mogućnost razvoja seoskog turizma i kvalitetnih uvjeta stanovanja, nastojati oko ponovnog nastanjivanja otočana u napuštena naselja Velo Grablje, Malo Grablje i Zračće.

Grad Hvar, koji je najveći dio svog izvornog vlasništva prodao komad po komad, uključujući i vrlo unosan niz hotela Sunčani Hvar (usp. <http://www.orcogroup.com/>), ima vrlo ograničene prihode, a suočen je s velikim potrebama. Grad zapravo trenutno posjeduje samo rivijeru, Tvrdavu, Hvarsko kazalište, Crkvu sv. Marka – prostor Arheološkog muzeja, ljetnikovac Hanibala Lucića (prostor Muzeja hvarske baštine). Osim toga posjeduje i **gradsko smetlište**, koje je nedavno zahvatila vatra, koju grad trenutno nastoji dovesti pod kontrolu, iako mu nedostaje novca, zemlje, i tehnologije da bi to na adekvatan način uradio. Grad Hvar, kojem više nije preostalo ništa za rasprodaju, uz pomoć nekoliko opasnih i svugdje prisutnih *advocati diaboli*, tj. investitora, graditelja i lobista, očigledno se sada odlučio prodati i vlastitu dušu. Hrvatska je prirodno i kulturno bogata zemlja, koja bi mogla postati "mala Švicarska", a otok Hvar bi mogao biti reprezentativan dio toga – ukoliko njeni stanovnici ostanu u razumnoj mjeri vlasnici vlastite zemlje i dobara. Hvar treba razvoj i ekonomski napredak, ali to mora biti održivi razvoj, razumno vođen, dalekovidno planiran, napredak koji se može ekološki i moralno opravdati.

Jedino moralno prihvatljivo rješenje za rt Pelegrin je njegovo proglašenje parkom prirode, ili nacionalnim parkom. Takav park bio bi ponos hrvatske države i naroda. Služio bi svijetu kao primjer dalekovidnosti i pravovremenog planiranja razvoja i zaštite prirodnih i kulturnih bogatstava. Uz sam krajolik Pelegrin treba hitno staviti pod trajnu i potpunu zaštitu sva arheološka nalazišta, povijesna i druga dobra poluotoka - uvale Velu i Malu Grčku, Duga i Parju, špilje, pećine, plodne ravnice, kamene humke (tumule) i lokve rta Pelegrin. **U ovom smislu mi, dolje potpisani, predlažemo i podržavamo sljedeće hitne mjere za spašavanje rta Pelegrina:**

1) upis rta Pelegrina u popis zaštićenih značajnih krajolika, tj. lokaliteta visoke *prirodne vrijednosti* koje zavrjeđuje "posebnu zaštitu radi očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti, radi svoje osjetljivosti ili radi znanstvenoga, kulturološkoga, estetskoga, obrazovnoga, gospodarskoga i drugoga javnog interesa" (*Zakon o zaštiti prirode*);

2) označavanje rta Pelegrina u potpunosti, zajedno s svim uvalama, njivama i šumom, kao Parka prirode;

3) upis Markove špilje, te ostalih špilja i pećina poluotoka Pelegrin, u popis zaštićenih arheoloških spomenika, te označavanje luka/uvala Male Garške i Vele Garške (Male Grčke i Vele Grčke), Duge i Parije, i povijesnih puteva preko rta do Hvara kao spomenika povijesti i kulture od visokog domaćeg i međunarodnog značenja;

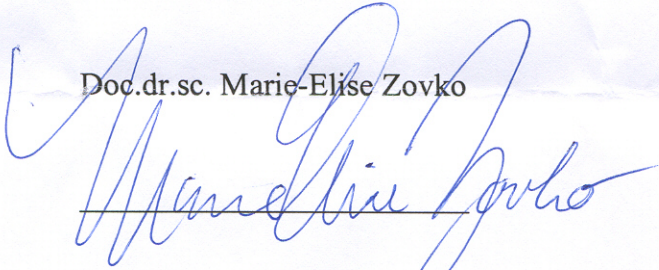
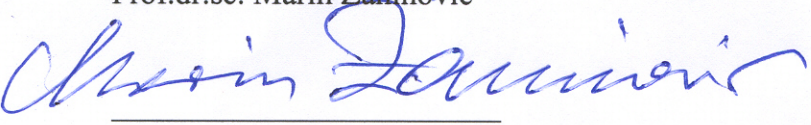
4) provedbu nadzora državne inspekcije, radi utvrđivanja sadašnjeg stanja gospodarenja rtom Pelegrinom, i usklađivanja tog stanja s duhom i slovom *Zakona o zaštiti prirode* i *Zakona o zaštiti kulturnih dobara*

5) podnošenje prekršajne ili kaznene prijave, odnosno pokretanje revizije postupka, te eventualno sudskih procesa protiv odgovornih osoba i institucija radi protuzakonitog postupanja s prirodnim i kulturnim dobrima RH, te radi nanošenja znatne ili trajne štete na međunarodnom ekološki značajnom području (*Zakon o zaštiti prirode*, članak 42. stavak 2. i 3.);

6) ponovno uspostavljanje prijašnjeg stanja, odnosno propisivanje mjera za sprječavanje i uklanjanje već nastalih štetnih posljedica protuzakonitog gospodarenja dotičnog područja;

7) odlučivanje nadležnog suda o trajnom oduzimanju zaštićene prirodne vrijednosti i predmeta određenih u *Zakonu o zaštiti prirodi* te u *Zakonu o zaštiti kulturnih dobara* korisnicima koji ih protupravno prisvajaju i iskorištavaju.

POTPISNICI:

Doc.dr.sc. Marie-Elise Zovko

Prof.dr.sc. Marin Zaninović

PETICIJA ZA SPAS POLUOTOKA PELEGRINA

Mi, dolje potpisani, od nadležnih institucija Republike Hrvatske tražimo i podržavamo sljedeće hitne mjere za spašavanje poluotoka Pelegrina na otoku Hvaru:

1) Upis rta Pelegrina u popis zaštićenih značajnih krajolika, tj. lokaliteta visoke *prirodne vrijednosti* koje zavrjeđuje "posebnu zaštitu radi očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti, radi svoje osjetljivosti ili radi znanstvenoga, kulturološkoga, estetskoga, obrazovnoga, gospodarskoga i drugoga javnog interesa" (*Zakon o zaštiti prirode*);

2) Označavanje rta Pelegrina u potpunosti, zajedno s svim uvalama, njivama i šumom, kao Parka prirode;

3) Upis Markove špilje te ostalih špilja i pećina poluotoka Pelegrin u popis zaštićenih arheoloških spomenika, označavanje luka/uvala Male Garške, Vele Garške, uvala Duge i Parije, i povijesnih puteva preko rta do Hvara kao spomenika povijesti i kulture od visokog domaćeg i međunarodnog značenja;

4) Provedbu nadzora nadležne državne inspekcije, radi utvrđivanja sadašnjeg stanja gospodarenja rtom Pelegrinom, i usklađivanja tog stanja s duhom i slovom *Zakona o zaštiti prirode* i *Zakona o zaštiti kulturnih dobara*;

5) Podnošenje prekršajne ili kaznene prijave, odnosno pokretanje revizije postupka, te eventualno sudskih procesa protiv odgovornih osoba i institucija radi protuzakonitog postupanja s prirodnim i kulturnim dobrima Republike Hrvatske, te radi nanošenja znatne ili trajne štete na međunarodnom ekološki značajnom području (*Zakon o zaštiti prirode*, članak 42. stavak 2. i 3.);

6) Ponovno uspostavljanje prijašnjeg stanja, odnosno propisivanje mjera za sprečavanje i uklanjanje već nastalih štetnih posljedica protuzakonitog gospodarenja dotičnim područjem;

7) Odlučivanje nadležnog suda o trajnom oduzimanju zaštićene prirodne vrijednosti i predmeta određenih u *Zakonu o zaštiti prirodi* te u *Zakonu o zaštiti kulturnih dobara* korisnicima koji ih protupravno prisvajaju i iskorištavaju.

Ovu peticiju upućujemo:

1) Predsjedniku Republike Hrvatske

2) Saboru Republike Hrvatske

3) Vladi Republike Hrvatske

4) Ministarstvu kulture Republike Hrvatske
(Ministar; Uprava za zaštitu kulturne baštine;
Uprava za zaštitu prirode)

5) Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i
vodnog gospodarstva;
(Ministar; Odjel šumarske inspekcije, Odjel za
gospodarenje šumama; Uprava za lovstvo)

6) Ministarstvu zaštite okoliša, prostornog
uređenja i graditeljstva; (Ministrica; Uprava za
zaštitu okoliša; Uprava za inspekcijske
poslove)

7) Državnom zavodu za zaštitu prirode